

МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО І “СТАРОКИЇВСЬКА МІФОЛОГІЯ”

У статті вирізняються найважливіші міфи, що породжують у поезії М. Семенка уявлення про Київ як місто з традиційною культурою. Ці складники урбаністичного тексту означено в ракурсах номінації, нарації та сюжетотворення.

Ключові слова: київський текст, історія, міф, локус, персонаж.

Vyacheslav Levytsky. Mykhayl Semenko and the “mythology of ancient Kyiv”

The article distinguishes the most important myths that constitute Mykhayl Semenko's topos of Kyiv as a city of traditional culture. These components of urban text are treated here on the levels of nomination, narration, and plot.

Key words: Kyiv text, history, myth, locus, character.

Взаємодія історії міста з міфами відіграє важливу роль у київському тексті. Цьому сприяє певна універсальність, якою модель Києва наділено у східноєвропейських культурах. Справді, Київ становить винятковий духовний центр, передусім для слов'ян. У київській міфопоетиці узагальнюється низка бачень, які стосуються міста в цілому (міф про поселення на семи пагорбах, “вічне” місто, місто-музей тощо).

Поезію М. Семенка, одного з яскравих творців київського тексту, не прийнято співвідносити з посиланнями на давнину. Уже в першій третині ХХ ст. доробок футуриста пов'язували не лише з утопією, а й із оминанням автентики в урбаністичній темі – зі штучним “американізмом” [11, 3]. Через поєднання таких рис, незвичних для тогочасної української літератури, виникли дещо взаємозаперечні трактування художності письменника. Критики відзначали, що його “отруїла” “вся глибінь розпусти міста..., вулиць та кав'ярень” (Б. Якубський [27, 487]). Але М. Доленго у спеціальному огляді “побутової лірики”, зокрема присвяченої повсякденню городян, не акцентувався на Семенкових віршах.

Винятки зі спостереженої інтерпретативної тенденції, по суті, з'являються лише нині. Приміром, М. Сулима зауважує: в авангардизмі старовина могла ототожнюватися з екзотикою [25, 11].

Варто припустити, що глибокий інтерес футуриста до Києва передбачав і засвоєння “старокиївської міфології”. Це поняття тлумачиться як сукупність загальновідомих архаїчних і гуманітарних міфів, у котрих акцентується традиційність укладу, а також ретроспективність, посилена міжчасова автоцитатність міського тексту. У запропонованій статті вирізнятимуться номінативні, оповідно-описові та сюжетотворчі вияви такої системи в поезії М. Семенка, згідно з апробованою типологією (див.: [9]).

Очевидно, сам письменник удавався до міфотворчості й несвідомо, і цілком свідомо. Таке зауваження стосується не лише індивідуально-авторських міфів. Певна значуща оповідь становила інтерес для авангардиста, допускаючи свої подальші переосмислення. Зокрема, у публіцистиці й літературі особистого документа відомими є посилання на азійські риси в зовнішності М. Семенка. Автор змальовувався як “можливо, хінець” [24, 368] або людина, чії “очі блищали вогнем татарських ватр, скитських вогнищ та юпітерами європейських ательє” [6, 566]. За А. Петрицьким, наявність “косих очей китайця” в поета “пояснюється тим, що його мати довгий час жила – як не в Японії, так у Владивостоці” [24, 377]. Однак мати футуриста письменниці Марія Семенко, відома під псевдонімом Марія Проскурівна, у краєзнавчому нарисі

повідомляла: “Мій прадід Проскура ходив... військом на турки”. У результаті він “вивіз собі з Турції туркеню за жінку”, яка жила з козаком до смерті й “велике потомство пустила на хуторах” [17, арк. 2]. Тобто азійський біографічний міф М. Семенка почасти ґрунтувався на міфологізованому факті з родинної історії. Не випадково іконіка Сходу в доробку футуриста могла поєднуватися з посиланнями на козацький побут. Це переконливо засвідчує остання строфа з вірша “Море”, створеного у владивостоцький період: “А тепер я мерзну, мене морозить. // Я накинув шинелю, над апаратом ніч. // Будуть снитися скелі та дикі кози // А може курені, Січ” [21, 75].

В аспекті “старокиївської” міфологічної номінації особливу увагу привертають рими до назви міста. Тому істотним видається співзвуччя, ужите в поезії М. Семенка “Стріло віків”: “Нахмурило брови // сизі брови над киевом // ще на сезон заставлено // ласий кусок // і питає поет розгублено: // а як же “убий його” // і як же владивосток // а як же париж і лондон // чикаго і нью-йорк?” [19, 106]. Згадка про вбивство здобуває специфічний статус у київському тексті. З одного боку, вона суперечить рисам і цінностям, із котрими тривалий час асоціюється Київ. Ідеться про благословенність, гостинність, миролюбність тощо. У такому ракурсі увиразнюється схильність самого письменника до епатажу. Життєтворчість футуриста часто ґрунтувалася на шокуванні громадськості, подібному до вбивства стереотипів. Коди жорстокості акцентувалися в судженнях про спалення Шевченкового “Кобзаря”. Менш умовною була містифікація з убивством поета 1929 р.

Із другого боку, епізод загибелі належить до міфу, основного в семіозисі Києва. В архаїчній свідомості городян панував культ змієборців Кия-коваля [13, 648] та Перуна [14, 307]. Елементи цього сюжету унаочнено у словнику рим слов’янських поетів. Відомими співзвуччями до урбаноніма *Kiiv* виступають саме слова *зміїв* (*Зміїв*), *змії* тощо. На початку ХХ ст. відповідними римами послуговуються прибічники різних напрямів – від російського акмеїзму до української пролетарської літератури, наприклад: “А над руїнами – як змії, // Як бризки ранньої зорі: – // – Він знову наш, Червоний Київ, // В огнях, як низках прапорів” (В. Еллан-Блакитний, “В розгулі” [5, 83]).

Варто припустити, що М. Семенко проектує згаданий сюжет на власне формальну структуру твору. Перехід від банальної рими, побудованої на міфемі змія, до оригінального співзвуччя *киевом – убий його* уподібнюється до змієборчого акту. Тож подолання версифікаційного кліше (“зміїної” рими) ототожнюється з убивством змія.

У деталізованіших, оповідно-описових виявах міфу прикметна низка традиційних локусів і персонажів київського тексту. М. Семенко нерідко вможливорює їх двозначне сприйняття. Ідеться про сумірний зв’язок образів із реаліями ХХ ст. й архаїчною свідомістю. Так, у рамках змієборчого сюжету київський вокзал трактується як зміїна нора. При цьому актуалізується загальноновживана метафора *потяг – залізний змії*: “Червоними язиками розкидалася мрія, // кожний крок відмінювався фільмами мініатюр. // Всі поспішають до залізного змія, // всі благословляють вокзальний мур” (“Тов. Сонце” [19, 122]).

Тваринними рисами нерідко наділено й ліричного суб’єкта. Вони можуть асоціюватися з несвідомими спонуками людини. Міський позер – “в гороховім костюмі звір” (“Я” (“Як гарно почувати, що я сильний...”) [19, 68]). Схожому персонажеві сонце “опромінює неіснуючі звірі... // уяви” (“В сквері” [19, 79]).

Виникають й інші, іноді прямо протилежні тлумачення тваринності. В одному з віршів ліричний суб'єкт, спрямований на масштабні творчі шукання, зізнається: “Я – жертва погасаючого світу. // Я – поранений звір”. Як уточнюється далі, “я ховаю в собі всі горіння й інстинкти” (“Я” (“Я – жертва...”) [19, 70]). Показово, що поет також виокремлює зооморфні образи в архітектурі: “Всі колони з барельєфами зламани, // леви подохли” (“Змагання” [19, 116]).

Простежені закономірності доречно співвідносити з міфами про природність міста. У київському просторі розуміння антропогенних складників суттєво обумовлюється нерукотворним ландшафтом (водоймами, садами, парками тощо). Відповідно, цілком передбачуваним виглядає співіснування людей із тваринами. Це уявлення усталюється ще в давній словесності. Князі Кий, Щек і Хорив, згідно з “Повістю врем'яних літ”, заснували “гóрод во ім'я брата свого старшого і нарекли йому ім'я – Київ. І був коло гóрода ліс, і бор великий, і ловили вони звіра” [26, 45].

Наприкінці ХІХ – у першій третині ХХ ст. образ тварини також застосовувався як елемент оздоби, поширений у київській архітектурі. Він привертав чималу увагу тогочасних поетів. Приміром, для ліричного суб'єкта М. Рильського “Будинок із химерами” В. Городецького – місце, “де поруч з пазурями й іклами // Рухливих птиць недвижний ряд” і де “про обвітрені пустелі ми, // Про джунглі згадуємо” (“Дім Городецького” [18, 165]). Своєрідно, що інша показова пам'ятка – “Будинок із котами” В. Безсмертного – розташовується на вулиці Гоголівській, де мешкав М. Семенко.

У доробку футуриста тварина може співвідноситись і з іконікою підземного світу. Наприклад, “я”-поет просить Бога: “...Окропи моїх печерних звірів” (“Печерні звірі” [19, 64]). Печера мислиться невід'ємною деталлю Києва, особливо прикметною в аспекті імагології. Справді, вона згадується в більшості описів і подорожніх нотаток (Павла Алеппського, С. Герберштейна, Е. Ляссоти, Л. Мюллера, С. Сарницького, Г. Левасера де Боплана та ін.). У вимірі міфології цей локус уособлює “інтимний інтер'єр духу”, “породжувальне жіноче начало” [22, 40]. У підземеллі мешкають ченці або міфічний змії. Також, за народними оповіданнями, тут переховуються й воїни – оборонці міста, наприклад, загони князя Лук'яна (“Скавика” [26, 47]), і загарбники – “китайці чи китаївці, що разом з татарами... прийшли” (“Про Китаїв” [26, 62]).

М. Семенко ототожнює підземні локуси з трансформацією персонажа. Вони сприяють розбудові містерійної версії київського тексту. Це підтверджує вірш “Тротуар”: “Павутиnivсь освітлений дрiт // перспективно по стрійній улиці // одчинився матовий грот // і вийшов дідусь без палиці” [19, 86]. Цілком побутовий епізод очуднюється, уподібнюючись до певного таїнства. Оригінальним є предметний світ поезії. У творі акцентовано втрату палиці, призначення якої залишається невідомим. Може йтися і про ціпок – вишуканий аксесуар, і про засіб опори для немічної людини. Таке вияскравлення речі містить посилання на ще один міф – про Андрія Первозванного. “Палиця”, котра семіотично маркується, як і поява її власника, асоціюється з хрестом – атрибутом апостола. Згідно з фольклором у записках О. Тулуба, св. Андрій, окрім благословення, “постановив хреста” в Києві (“Апостол Андрій Первозванний у Києві”, II [26, 74]). В іншому народному оповіданні апостол урятував місто від стихії. Святий “застромив хрест на горі, де тепер... Андріївська церква”, і море, яке вкривало довколишні землі, “сплигло на низ” (“Море під Києвом” [26, 53]). Цікаво, що

фольклорний і літературний персонаж – старець, змальований у київському просторі, – нерідко ототожнюється зі св. Андрієм (пор.: [16, 148]).

Чи не найзагальніший спосіб оповідно-описової міфологізації Києва, притаманної М. Семенку, – уподібнення міста до “фоліантів”. Поет вирізняє їх “уличні” (у широкому розумінні) й “енциклопедичні” різновиди. Відповідне розмежування узвичаєне для метафори світу-книги. Цей троп засвідчує як близькість, так і “ворожнечу” між кількома книгами, приміром “книгами творіння”, “одкровення” й “історії” (див.: [2, 35]). Звертаючись до традиційних поглядів, футурист унаочнює конкретні типи упорядкування простору. “Уличні фоліанти” ототожнюються з відкритістю, можливістю безкінечної та нелінійної фіксації явищ, а в самому місті відзначаються природні риси. Київ постає не “зшитком” листків-“аркушів”, а сукупністю рослинних гілок із листям. Справді, ліричний суб’єкт стверджує: “Я блукаю, заглиблено риючись в уличних фоліантах...” Але пейзаж не зводиться до книжних або взагалі рукотворних концептів: “Гуркоче вулиця, цементово відмінна, // широколиستير одверто світлотіневий бульвар” (“Уличні фоліанти” [19, 81]). Аналогічно, якщо “мрії і плями” зосереджуються в “міліонах бібліотек”, “арабські фоліанти” міського неба пов’язуються з унікальністю прочитання, таємничістю й закодованістю (“Змагання” [19, 116]).

Водночас “енциклопедичні фоліанти” співвіднесено із закритим, лінійним і помежево ущільненим простором. Він має чітку штучну структуру, членуючись на окремі фрагменти – “статті”. У цій моделі Києва М. Семенко іронічно добирає образ-відповідник наукового наративу. Ідеться про шумну, імовірно, комунальну, квартиру: “Маніяк з душею готичною // писав доклад про революцію духу. // Дихала ніч неможеністю містичною // і розперезувалась за стіною свекруха” (“Енциклопедичні фоліанти” [20, 92]).

Можна припустити, що семіотизація Києва-книги здобуває особливий статус на початку ХХ ст. Так, скепсис стосовно усного урочистого слова, на противагу до переконливішого письма, нерідко виявляли “неокласики” (пор.: [10, 14]). У вірші Б. Пастернака “Днепр // В зеленой коже рвов и стежек, // Как жалобная книга недр...” (“Ты здесь, мы в воздухе одном...” [15, 362]). Риси окресленої традиції простежуються й у третій поезії циклу М. Бажана “Будівлі”. Змальовуючи спорудження нового дому, автор на продовження теми київських історичних локусів зауважує: “В’їдається у степ завзята праця та... // Мов аркуші, шари землі горта” [1, 52].

Суттєвість такого ототожнення міста з книгою пояснюється низкою причин. По-перше, багатозаровість – ознака Києва як міста-музею, певного “археологічного заповідника”. По-друге, у Києві із часів Середньовіччя розбудовувалася потужна традиція книжників. Вона залишалась актуальною і в добу модернізму, найбільшою ж мірою асоціювалася із центральними, давніми районами міста. За спогадами Г. Кочура, у 1920–1930-і рр. букіністичними кіосками й розкладками “особливо рясніла... Велико-Підвальна вулиця – від Золотих воріт майже до Сінного базару, а також Володимирська вулиця... – дорога, що вела до Університету...” [8, 202].

У сюжетотворчих реалізаціях міфу прикметне вдавання М. Семенка до розгорнутої оповіді про рух згори вниз (знизу нагору). Такі способи пересування, описані з максимальною докладністю, є формозмістовою основою багатьох творів поета. Низка правобережних локусів – від вивищеного до нижніх – навіть стає назвою однієї з поем (“Миколаївська – Хрещатик – В. Васильківська”). Зауважені сюжети містять помітне архаїчне начало. За літописними легендами

та народними оповіданнями, на “київських горах” мешкали (“сиділи”) князі Кий, Щек, Хорив (“Заснування Києва” [26, 45]) і Скавика, Чекирда, Лук’ян (“Скавика” [26, 46]). При цьому піднятися на гори мусили “королевичі з усіх країн світу”, котрі сваталися до дочки Скавики [26, 46].

Згідно з термінологією З. Мінц [12, 106], гористе урочище взагалі фігурує серед “шифрів” простору в пізнанні М. Семенка. Узвишшя має виняткову вагу для семіотики Владивостока та Києва – двох “природних міст”, де плідно творив футурист. Для підйомів і спусків у них обох, хоч і з проміжком у кілька десятиліть, навіть обладнали фунікулери, унікальні в кожному з регіонів.

В обраному ракурсі прикметно, що у віршах М. Семенка на горі (пагорбі) часто перебуває ліричний суб’єкт – денді. Цей тип уподібнюється до певного “новітнього князя”. Манірні городяни можуть буквально зіставлятися й “конкурувати” з давно уславленими аристократами. Зокрема, дженджуристий молодик “сидів собі на горі біля Володимира...”. Сусідство з пам’ятником підкреслюється надалі. Покинути “горку і Володимира” [19, 28] змушує лише приваблива перехожа. Але внизу персонаж почувається менш комфортно: “...Ви така гарненька // я просто не можу іти по Хрещатику” (“Біля Володимира” [19, 29]). В іншій поезії ліричний суб’єкт інтригує читача: “Ви знаєте? – // Прекрасний краєвид з гори Батієвої... // Ми вас запрошуємо – // наберіться бажання сміливого // і приходьте до нас. У нас тут доволі // весело” (“Запрошення” [21, 54]).

Другий сюжет, на якому акцентує М. Семенко, стосується загибелі Києва. За назвою одного з віршів, ідеться про “замішання в місті” [19, 88]. “Я”-поет сприймає загальний хаос, занепад світу на рівні приватних драм, як-от катастрофи через власний “будинок звалений”, що “мертвим лічиться” (“Мій будинок” [21, 141]). У такому аспекті варто зазначити увагу футуриста до двох архаїчних міфів, пов’язаних між собою.

Насамперед в описі катастрофи впізнається міф про Єрихон, адже в поезії ХХ ст. Київ утрачає реноме благословенного міста. Наприклад, О. Слісаренко у вірші, створеному в Києві, змальовує ніч “над житлами самогубців” (“Квітка Синьогуб” [23, 52]). Ю. Клен саркастично сприймає іпостась князя Володимира – хрестителя, ведучи мову про пам’ятник монархові й, імовірно, апелюючи до давнішого твору А. Ахматової “Київ”: “Тільки Святий Володимир // Високо понад Дніпром // Благословляє мертвих // Погаслим хрестом” (“Мандрівка до сонця” [7, 83]).

Але сам єрихонський міф уписується в систему міфів про св. Михайла. За “Житієм і ходінням Данила, ігумена із Руської землі”, поблизу Єрихона Архістратиг Михайло явився Ісусові Навіну. Згодом на честь святого, посланого на допомогу ізраїльському воїнові, там було зведено церкву [3, 131]. Тому здається доцільним вирізнити в поезії М. Семенка власне київський міфологічний сюжет про князя Михайла (Михайлика) та Золоті ворота. Так, брама, котру забирає князь, уособлює істотну втрату, загибель міста в мікромасштабі. Прикметний і набір рис Михайлика. У критиці усталилося розуміння цієї характерологеми як виняткової у східнослов’янській епічній традиції. Київський лицар репрезентує “начеб не властиве російським... богатилям почуття мстивості (радше – образливості!)...” [4, 7]. Згідно з кількома варіантами фольклорних творів, Михайлик уживає на адресу громади слова з різним ступенем негативної оцінки: від “дурна ваша рада” (“Золота Брама київська” [26, 186]) до “г...няна ваша рада” (“Про Михайла-богатиря” [26, 185]).

Символічно, що поблажливе ставлення до київського загалу було притаманне М. Семенку – поетові, чийм заступником може мислитися св. Михайло. Футурист нерідко вдається до критики городян як до артистичного жесту. Через викриття унаочнюється тісний зв'язок із Києвом і перфекціонізм автора. Зверхність прирівнюється до певної “*нелюбові*” з *надмірної любові*, за висловом І. Франка. Справді, “я”-поет сподівається: “Може в неділю сяду в веселий потяг // залишу димність зойки і звуки сирен” (“Веселий день” [19, 35]). Схожі надії покладено на втечу з “нудного” Києва, де “весною смердять акації // улицями ходить гидко” (“Дуже щира поезійка” [19, 32]). Такі судження ліричного суб’єкта, заглибленого в урбаністичний уклад, уподібнюються до іронічної погрози місту. Вони не заважають персонажеві змиритися з невідворотними київськими реаліями. У книжці “Проміння погроз” (1921), написаній у період громадянської війни, Київ чітко відмежовано від образу “далекої мрії” [19, 92]. Утім відповідно вияскравлюється ментальна спорідненість автобіографічного героя з Києвом. Як констатується, “треба забуть Владивосток // і черезазійний гнів” [19, 93]. Не випадково в уже цитованому вірші з-поза збірок М. Семенко просить: “Прострель мене прикнопнутого // на меридіані київському – // прострель мене наскрізь, стріло віків!” (“Стріло віків” [19, 106]).

Отже, у доробку М. Семенка доречно вбачати зверненість до систематизованої “старокиївської міфології”. В означеній цілості окреслюється низка елементів, належних до різних способів репрезентації міфу. Ідеться, зокрема, про номінативні (розбудова змієборчого сюжету на основі рими *києвом – убий його*) й оповідно-описові (деталізація книжних канонізованих, зокрема біблійних, і природних начал в урбаністичному тексті). Вони підсумовуються на завершальному етапі моделювання сюжету (розгорнута нарація про правобережні “гори” й загибель міста). Прикметно, що з усталеними міфами, наприклад про Михайлика та Золоті ворота, співвідноситься авангардистська життєтворчість поета. Зауважена закономірність потребує подальшого тематологічного й зіставно-типологічного вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бажан М.* Політ крізь бурю: Вибр. тв. / Вступ. сл. І.М. Дзюби; упорядкув. та післямова М.М. Сулими. – К.: Криниця, 2002. – 608 с.
2. *Блюменберг Г.* Світ як книга / Пер. з нім., передм., комент. В. Єрмоленка. – К.: Лібра, 2005. – 544 с.
3. *Данило* Ігумен. Житіє і ходіння Данила, ігумена із Руської землі // *Золоте* слово: Хрестоматія л-ри України–Русі епохи Середньовіччя IX–XV ст.: У 2 кн. / За ред. В. Яременка. – К.: Аконті, 2002. – Кн. 1. – С. 110-147.
4. *Добровольський А.* Михайло і Золоті ворота: (Історично-літературна справка). – К.: Друкарня Другої Артлі, 1913. – 77 с.
5. *Еллан-Блакитний В.* Поезії / Упорядкув. Л.Є. Вовчик, М.В. Вовчик-Блакитної, передм. А. Іщука, І. Семенчука. – К.: Рад. письменник, 1964. – 340 с.
6. *Зустріч* на перехресній станції: Розмова трьох // *Бажан М.* Політ крізь бурю: Вибр. тв. / Вступ. сл. І.М. Дзюби; упорядкув. та післямова М.М. Сулими. – К.: Криниця, 2002. – С. 566-574.
7. *Клен Ю.* Вибране / Упорядкув., передм., прим. Ю.І. Коваліва. – К.: Дніпро, 1991. – 461 с.
8. *Кочур Г.* В букіністичних крамницях // *Фальківський Д.* Ранені дні / Передм., упор. Мікулаш Неврлі. – Братислава: Словацьке педагог. тов-во; Пряшів: Відділ укр. л-ри, 1969. – С. 202-204.
9. *Левіцький В.* Анімальний міф у структурі київського тексту // *Сучасні літературознавчі студії / Київ. нац. лінгвіст. ун-т.* – К., 2011. – Вип. 8: Топос тварини як антропологічне дзеркало. – С. 492-497.
10. *Левіцький В.* Діалог між модернізмом і соцреалізмом у київському тексті 1910-х – 1930-х років // *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка: літературознавство, мовознавство, фольклористика.* – 2011. – Вип. 22. – С. 12-14.
11. *Лейтес А.* Наш літературний урбанізм // *Культура і побут.* – 1927. – № 21. – С. 2-4.
12. *Мицик З., Безродний М., Данилевський А.* “Петербургский текст” и русский символизм // *Мицик З.* Блок и русский символизм. – СПб.: Искусство-СПб, 2004. – С. 103-115.
13. *Мифы* народов мира: Энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. С.А. Токарев. – М.: Сов. энциклопедия, 1991–1992. – Т. 1. – 1991. – 671 с.

14. *Мифы народов мира*: Энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. С.А. Токарев. – М.: Сов. энциклопедия, 1991–1992. – Т. 2. – 1992. – 719 с.
15. *Пастернак Б.* Стихотворения и поэмы: В 2 т. – Ленинград: Совет. писатель, 1990. – Т. 1. – 504 с.
16. *Пелешенко Ю.* Андрій Первозваний // *Шевченківська енциклопедія*: Робочий зошит А: (“А нумо знову віршувать” – Ашкаренко Григорій) / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка НАНУ. – К.: Тираж, 2004. – С. 148.
17. *Проскурівна М.* Записки з історії села Кибинці: У 3 част. – Част. I. – Відділ рукописних фондів і текстології Ін-ту л-ри ім. Т.Г. Шевченка НАНУ. – Ф. 55. – Од. зб. 210. – 1936 р. – Автограф олівцем. – 32 арк.
18. *Рильський М.* Збір. тв.: У 20 т. – К.: Наук. думка, 1983–1990. – Т. 2. – 1983. – 432 с.
19. *Семенко М.* Вибрані твори / Упорядкув., передм. А.В. Білої. – К.: Смолоскип, 2010. – 688 с. – (Розстріляне Відродження).
20. *Семенко М.* Повна збірка творів: У 3 т. – Харків: ДВОУ–ЛІМ, 1929–1931. – Т. III. – 1931. – 256 с.
21. *Семенко М.* Поезії / Вступ. сл. М. Бажана; упорядкув. та ст. Є. Адельгейма. – К.: Рад. письм., 1985. – 311 с.
22. *Сергей Крымский.* Наш разговор длиною в жизнь: (Цикл интервью Т.А. Чайки). – К.: Издатель. дом Д. Бурого, 2012. – 436 с.
23. <*Слісаренко О.*> Поезії. – Відділ рукописних фондів і текстології Ін-ту л-ри ім. Т.Г. Шевченка НАНУ. – Ф. 35. – Од. Зб. 20. – Перша половина ХХ ст. – Переписані рукою <Ів. Сабо>. – 62 ст.+2 білих.
24. *Справа про труп* // *Семенко М.* Вибр. тв. / Упорядкув., передм. А.В. Білої. – К.: Смолоскип, 2010. – С. 368–381.
25. *Сулима М.* Антиквар-новатор // *Зеров М.* Вибране. – К.: кут. Письменник, 2011. – С. 3–14.
26. *Тулуб О.* Київ та його давня давнина у творах народних / Передм., упорядкув. В.І. Ульяновського. – К.: Унісерв, 2011. – 242 с.
27. *Якубський Б.* Михайль Семенко // *Семенко М.* Вибр. тв. / Упорядкув., передм. А.В. Білої. – К.: Смолоскип, 2010. – С. 471–513.

Отримано 9 жовтня 2012 р.

м. Київ

Схід і діалог цивілізацій: До ювілею Ю.М. Кочубея / Упорядники: О. Д. Василюк, Н. М. Зуб. – К.: Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАНУ, 2012. – 436 с.

Збірник присвячений ювілею Юрія Миколайовича Кочубея – знаного вченого-сходознавця, досвідченого дипломата, шанованого співробітника Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України.

До книжки ввійшли статті його колег – науковців, у яких розглядаються аспекти вивчення історичних, філологічних, культурологічних, політичних питань у царині сходознавчої тематики, зокрема орієнталістики, якій ювіляр залишався відданим із юних років.

Усе наукове життя Ю.М. Кочубея приділяв значну увагу вивченню культурних зв'язків між Україною і Сходом, історії українського сходознавства, дослідженням мистецтва Сходу в Україні. Багато праць ученого присвячено питанням геополітики Близького й Середнього Сходу в контексті національних інтересів України та близькосхідного урегулювання у світлі глобалізаційних процесів, а також зовнішній політиці окремих країн регіону.

Наші
презентації